

CUM PROCEDĂM PENTRU A NE AJUTA ELEVII SĂ ASIMILEZE CUNOȘTINȚE NOI

Profesor învăț. primar dr. Florentina Răducanu

Școala Gimnazială “Elena Văcărescu”

București

Predarea ca act didactic, presupune introducerea permanentă de noțiuni noi. Acest lucru se realizează fie sub forma răspunsurilor la întrebări, prin discuții individuale cu elevii, prin organizarea de grupuri de lucru sau alte forme de interacțiune între profesor și elevi. Pentru o predare eficientă, este necesar ca profesorii să faciliteze o însușire activă a noilor conținuturi de către elevi, fapt ce a reprezentat subiectul a numeroase dezbateri teoretice pentru pedagogi.

Un aspect important al acestor dezbateri se referă la identificarea rolului profesorului în organizarea experiențelor de învățare care duc la asimilarea de cunoștințe noi de către elevi. Nuthall G. (1999, apud Marzano R.J., 2015) ajunge la concluzia că profesorii au rolul decisiv în organizarea acestor experiențe de învățare, astfel încât rezultatul să fie cel scontat. Cercetătorul vorbește despre diferite tipuri de *inputuri determinante pentru învățare*, care au efecte diferite pentru elevi. Astfel instruirea de tip vizual și dramatic au un rezultat mai bun decât instruirea de tip verbal, pentru că generează imagini mentale pentru cunoștințele predate.

Al doilea aspect important ce ține de o bună organizare a materialului de predat, se referă la *familiarizarea* elevilor cu noile noțiuni. Mai precis, este vorba despre activități prin care elevii au ocazia să se gândească la noțiunile ce urmează să le fie predate. În acest sens se pot utiliza „ancorele”, în opinia cercetătorilor, respectiv cunoștințe deținute de elevi care fac legătura între noțiunile noi și noțiunile pe care deja aceștia le posedă.

Principiul pașilor mici este deosebit de important pentru trecerea la inputurile determinante pentru învățare. Acest principiu presupune divizarea de către profesor a materiei, în unități cu conținut mai mic, pentru a putea fi asimilat de către elevi. Indiferent că este vorba despre audierea unei lecții, citirea unui text, observarea unei demonstrații, vizionarea unui film, eficacitatea utilizării sale se dovedește incontestabilă. Pentru ca afectul acestei divizări să fie cel dorit, se impune ca informațiile să fie procesate de către elevi în mod activ. Acest lucru se poate realiza prin utilizarea unor *macrostrategii educaționale* de interacțiune. Predarea-învățarea reciprocă reprezintă o astfel de macrostrategie descrisă de Palincsar & Brown (1984, apud Marzano R.J., 2015). Ea integrează strategii specifice de rezumare, întrebare, clarificare și previziune, elevii fiind organizați în grupuri și având rolul de șef de grup prin rotație.

Literatura de specialitate prezintă componentele specifice pe care le includ macrostrategiile, dintre acestea cel puțin cinci fiind de bază: *rezumarea și luarea de notițe* de către elevi; *reprezentările nonlingvistice* (prezentarea informației sub formă de imagini, reprezentări grafice, confecționarea de machete, desenarea de imagini, pictografia, reprezentări chinestezice ș.a.); *întrebările* (în special cele deductive); *reflectarea* (care se referă la revizuirea de către elevi materialului însușit, identificarea elementelor neclare, a celor certe, a preconcepțiilor confirmate și a celor infirmate, fapt care duce la creșterea reușitei școlare dar și la informații utile pentru evaluarea pe care profesorul o va face); *învățarea prin cooperare* (se referă la interacțiunile dintre elevi cu privire la noul conținut, fapt ce permite abordarea acestuia din mai multe perspective pentru fiecare dintre elevi,

facilitează dezvoltarea cunoașterii și învățarea de proceduri complexe, cu condiția respectării unui număr mic de elevi în grup, respective trei).

Robert J. Marzano, cercetător în domeniul Științelor Educației, director și cofondator al laboratorului Marzano Research din Colorado, autor a peste 30 de cărți și 150 de articole științifice dedicate educației, prezintă pașii pe care profesorul îi are de urmat pentru a ajuta elevii în asimilarea cunoștințelor noi.

Primul pas constă în *identificarea inputurilor determinante pentru învățare*. Acest moment se referă la faptul că, după o atentă studiere a materialului de învățat, profesorul trebuie să identifice câteva experiențe de învățare bine structurate, care sunt indispensabile activității de învățare. Fiecare obiectiv urmărit poate avea două sau trei astfel de experiențe, astfel încât o lecție poate include un număr mai mare de inputuri determinante pentru învățare.

Pasul al doilea se referă la *pregătirea terenului pentru inițierea inputului determinant pentru învățare*. Mai exact, profesorul trebuie să facă legătura cu cunoștințele anterioare ale elevilor. Există mai multe metode pentru a se realiza acest lucru, multe dintre ele având la bază studiile teoretice privind schemele de organizare. Dintre acestea, cercetătorul amintește următoarele metode: *Ce credeți că?* (a întreba elevii ce cred despre subiectul care urmează a fi predat); *conexiunile inverse* (evidențiază conexiunile dintre conținutul prezentat anterior la clasă și conținutul ce va fi predat); *întrebări de familiarizare* (întrebări pe care profesorul le adresează elevilor înainte de prezentarea noului conținut, cu rugămintea de a se gândi la ele pe parcursul predării); *rezumatul făcut de profesor* (prezentarea acestuia de către profesor înainte de inițierea predării, oral sau scris, cu scopul anticipării introducerii de noțiuni noi); *citirea rapidă* (în cadrul căreia profesorul trebuie să ghideze elevii astfel: citirea titlului și formulare de întrebări despre acesta, citirea subtitlurilor paragrafelor și a câtorva propoziții din fiecare paragraf, rezumarea informației pe care o dă textul, urmate de notarea pe tablă a propoziției rezumative a fiecărui elev și discuții privind asemănările și deosebirile dintre acestea); *notițele rezumative ale profesorului* (ca cea mai elaborată metodă de pregătire, prin care profesorul trece în revistă pentru elevi cele mai importante puncte ale conținutului de învățat, urmând ca acestea să fie reluate pe parcursul procesului de învățare, elevii raportându-se permanent la ele).

Pasul trei constă în *împărțirea elevilor în grupuri pentru a facilita prelucrarea activă a informațiilor*. Așa cum am menționat în rândurile de mai sus, împărțirea clasei de elevi în grupuri mici are ca scop intensificarea procesării informației. Pentru a fi eficiente, grupurile trebuie nu numai să aibă un număr mic de elevi, respectiv între trei și cinci, dar și să respecte anumite reguli, care trebuie prezentate de profesor anterior desfășurării activității: fiecare membru își poate exprima punctul de vedere, respectarea părerilor celorlalți, asigurarea prin întrebări că s-a înțeles punctul de vedere al celorlalți, disponibilitatea de a răspunde la întrebări legate de propria părere.

Pasul următor, al patrulea, se referă la *prezentarea informației pe segmente și solicitarea de descrieri, discuții și predicții*. Pentru o cât mai bună asimilare a cunoștințelor, profesorul are sarcina de a doza cantitatea de informație prezentată, în funcție de particularitățile clasei de elevi, ținând cont de cunoștințele anterioare pe care elevii le dețin despre subiectul în cauză. Există o mulțime de strategii formale pe care profesorul le poate utiliza în acest pas. Marzano prezintă trei astfel de strategii, toate implicând la rândul lor predicții, discuții și rezumate. *Predarea reciprocă*, este o tehnică concepută de Palincsar și colegii săi (Palincsar & Brown, 1984, Palincsar & Herrenkohl, 2002, apud. Marzano 2015) ce constă în organizarea clasei în grupuri. Un grup de elevi formulează predicții despre text, apoi se citește un fragment, liderul fiecărui grup pune întrebări pe baza cărora se discută în grup. Câte un membru al grupului rezumă conținutul ce s-a citit, se clarifică conceptele dificile, apoi procesul se reia cu predicțiile pentru următorul fragment. *Mozaicul* a fost conceput de Aronson, Blaney, Stephan, Sikes și Snapp (1978, apud Marzano 2015). Tehnica constă în împărțirea clasei de elevi în grupuri eterogene de câte patru, fiecărui membru al grupului revenindu-i o altă subtemă. După aprofundarea subtemei, elevii care au avut aceeași subtemă

se întrunesc în grupuri separate și discută, urmând să se reîntoarcă la grupul inițial căruia îi împărtășește părerea celorlalți membri. *Formarea de concepte* este o strategie care are la bază studiile lui Bruner (1973). Aceasta constă în însușirea unui concept nou prin compararea unor exemple ce conțin caracteristici ale noului concept cu exemple care nu au aceste caracteristici.

Pasul cinci propune *punerea de întrebări care îi determină pe elevi să aprofundeze informația primită*. Cercetătorul împarte întrebările de aprofundare în două categorii: întrebări generale deductive și întrebări de elaborare. *Întrebările generale deductive* presupun depășirea informației prezentate în cadrul inputului determinant pentru învățare. Ele pot fi *întrebări deductive de reactivare* (pentru a răspunde la ele trebuie să-ți reactivezi cultura generală) și *întrebări deductive de argumentare* (pentru a răspunde, elevii trebuie să-și utilizeze capacitatea de a argumenta logic și să folosească informațiile noi). *Întrebările de elaborare* pot fi abordate la nivel informal, prin utilizarea de întrebări adiționale, sau la nivel formal, prin utilizarea unor formate de bază. Prin intermediul lor, profesorul încearcă să obțină de la elevi informații legate de modul în care a realizat un raționament prin care a dat răspunsul corect.

În pasul șase profesorul trebuie să *roage elevii să își scrie concluziile sau să le pună în reprezentări nonlingvistice*. Robert Marzano ne propune cinci dintre cele mai importante moduri prin care se poate realiza acest pas. *Notițele* reprezintă o formă flexibilă de a distinge între informații importante și neimportante. Ele pot lua diverse forme, ca de pildă împărțirea foi în două, partea stânga aparținând notițelor lingvistice, iar partea dreaptă pentru cele nonlingvistice (grafice, desene, imagini ș.a.). *Schemele grafice de organizare* pot fi utilizate ca părți din notițe, sau separat, ca forme de reprezentare nonlingvistică detaliată, la cererea profesorului. *Înscenările dramatice* sau așa-zisele dramatizări ale diferitelor conținuturi, sunt eficiente doar dacă profesorul solicită elevilor să explice în ce mod rolul jucat prezintă informațiile importante. *Mnemotehnicile vizuale* trebuie utilizate numai după ce elevii au procesat informația temeinic și au înțeles conținutul. *Caietele speciale* de notițe, o adaptare a vechilor maculatoare, sunt utile profesorului ca document de constatare a raționamentului elevului în timpul activității de învățare.

Ultimul pas propus de cercetător, ne indică faptul că *elevii trebuie să reflecteze asupra a ceea ce au învățat*. Există cel puțin trei întrebări pe care elevii și le pot adresa la sfârșitul unui input determinant de învățare (Cross, 1998, Ross, Hogaboam-Gray & Rolheiser, 2002, apud Marzano 2015): ce au înțeles corect și ce nu; cât de siguri sunt pe cunoștințele dobândite; ce au reușit în timpul activității de învățare și ce ar fi putut ameliora. Profesorul poate selecta o singură întrebare din cele trei, elevii urmând să răspundă în scris, fie pe caietele de notițe, fie pe foi, care sunt apoi citite de profesor și utilizate ca feedback de învățare.

Deși pur teoretice, studiile prezentate pot fi adaptate la condițiile concrete ale fiecărei activități de învățare, fiind utile în activitatea noastră didactică. Fie că vorbim despre ciclul primar, gimnazial, liceal sau superior de învățământ, la baza actului educațional stă predarea și asimilarea de cunoștințe. Ca profesor, a cunoaște și aplica cele mai noi metode care facilitează acest act, înseamnă a contribui la formarea unor generații viitoare capabile și responsabile.

Bibliografie

Marzano, Robert, J., *Arta și știința predării. Un cadru cuprinzător pentru o instruire eficientă*, Editura Trei, 2015, București